

Rosengren

Kurkijoen kirkko.

1

Muinaisjäännöksiä
Kurkijoen kihlakunnassa.

Luettut kesällä 1882

A. Rosengren.

Kurkijoen kihlakunta, joka sisältää Kurkijoen, Jaakkiman ja Parikkalan pitäjät, rajoittuu idässä Laatokkaan sekä pohjoisessa Portavalan, lännessä Rantasalmen ja Jääskän, etelässä Käkisalmen kihlakuntiin. — Yläntiistä on Palpausselkä Parikkalassa, ympäröivä koko pitäjän. — Vesistöä on Simpelejärvi Parikkalassa suurin; sitä paitsi tekee Laatokka syviä lahtia Kur-

kijoen ja Jaakkiman ran-
noille muodostaen mainioi-
ta satamia.

Kurkijoen pitäjä.

Takanuuden aika.

Tätä aiatta ei ole mui-
ta kiinteitä jäännöksiä
kuin vallitukset ja linna-
nimensiä paikkoja.

Linnanmäki, Kurkijoen
maanviljelys-opiston maal-
la, tien varrella, vähän
matkaa kirkotta etelään
päin, on korkea äkkijyrk-
kä kallio, jossa v. Knorri-
gin mukaan on ollut lin-
na nimeltään Kronoborg
(Ruusunlinna), josta Kur-
kijoen ruotsalainen nimi,
sekä 17 vuosisadan keski-

paikoilla Niilo Olavinpoika
Printy päällikkönä.* Lähii-
syydessä on löydetty tykin
luotia sekä haudattuja
ruumita riveissä ja nii-
den kanssa veitsen teriä
ja keihään kärkiä. Tänä
vuonna löydettiin saman
mäen pintettä lähellä
maanpintaa sota-ascita
y. m. tavaraa, jotka näyt-
täivät ratsunniehen rustin-
gitta. Kuten ruumiit, kuin
myöskin tykin luodit, joi-
ta on löydetty Elisenvaa-
ran kylässäkin, näyttää
siltä kuin olisi entiseen
aikaan täällä tapettu,

*Kats. Frans J. von Knorring,
Gåmba Finland. I. 250.

joka onkin hyvin mahdol-
lista näin lähellä Venäjän
rajaa. Nyt tällä maalla
ei enää ole jäljellä kive-
äkään, joka osoittaisi tuo-
ta vanhaa linnaa, niin
tarkkaan on se hävitet-
ty. — Koska otaksuttava
on että tämä, niinkuin
monet muutkin korkeat,
jyrkät kukkulat näillä
tienoilla, jo pakanuuden
aioista on ollut vallitettu,
olen ottanut sen tähän.

Riuktun suurmäki. Riek-
kalan kylässä, Hiutalahden
pohjoisella rannalla on
korkea, etenkin rannanpuolel-
la äkkijyrkkä mäenkukku-
la nimeltä Riuktun suur-
mäki. Tämä mäki, joka on

hyvin ahtaisella paikalla
lahden rannalla on varmaan-
kin entisissä aioissa ollut
ympäröitynä vedellä, ja
siis sellaisena sangen so-
piva linnapaikaksi. Tä-
män mäen itäisellä puo-
lilla, joka on kattera,
näkyä jäännös kivivallis-
ta. Paikka se nyt on rap-
piolle joutunut ja on ma-
tala kuin kiviäitä, on kum-
minikin vaikea otaksua
sitä sellaiseksi, koska ki-
vet ovat suurenlaisia ja
kiviäitä tällaisella mäel-
lä tarpeeton.

Kopisaaren linnanmäki
ja Rant'linnammäki ovat
kaksi korkeata äkkijyrk-
kää vuorenkukkulaa muu-

tama kymmenkunta syl-
 tä toisistaan; joista Rant'
 linnanmäki saaren län-
 teisellä rannalla on kol-
 metta sivulta pääsemä-
 tön, mutta neljännellä
 kattavalla sivulla yl-
 häällä rinteellä varus-
 tettu kivivallilla, joka
 juuresta on noin 3 sylvän
 paksuinen sekä rakennet-
 tu suurimmista ja pie-
 nimmistä kivistä hullin-
 mallin. Myöskin nämät
 mäet ovat niin alhaisel-
 la paikalla, että ne en-
 tiseen aikaan ovat olleet
 saarina, sillä nurmi-
 näitten juurella on ai-
 noastaan eräitä jalvoja
 nykyistä vedenpintaa y-

lempänä.
Linnansaari, lähellä Teruus-
 ta on korkea saari, joka
 näyttää veneestä kuin olisi
 sen toinen rinne vallilla
 varustettu, mutta ylöstul-
 tua huomaa sen olevan-
 kin luonnollinen kallio
 ja ihmiskäden tekemästä
 vallista ei niin mitään
 merkkiä. Yarnaankin on
 sen ulkonainen muoto
 antanut saarella nykyi-
 sen nimensä.

Seuraavat paikat: Lastik-
 kalinna, Hämeenlahden
 linnaruori ja Kuoppalan
 jäämäki, joista en
 saanut tietoja pai-
 kalla ollessani o-
 vat Th. Schwindt'in

mukaan.*

Lastikkalinnaksi nimite. Tään kalliin Laatokan lah-
dessa pari viistä Kurki-
joen kirkolta.

Hämäläisten linnaru-
rella, jossa sanotaan ol-
leen linna silloin, kun
Kannansaaren tehtiin
kirkko ja monasteri, on
25 sylvän pituudelta val-
livaännöksää Kannansaa-
reen päin, niin myös 5
sylvän pituudelta vastai-
sella puolella, jossa vu-
oren vierre niinkään
on hiukan loivempi

Kates. Theodor Schwindt, Kan-
santaruja Laatokan luoteis
rannikolta. S. 4. 5. 6.

kuin muissa paikoin.

Kuoppalan jäämäellä Tok-
kariin päin on ehkä 150 sy-
lven pitkä ja pari sylvää
leveä kivivalli, joka yh-
distää kahta jyrkkää kal-
liota. Kallioiden halkai-
matkin ovat varustetut
kivivalleilla, niin ett'ei
niidenkään kautta voitai-
si päästä vuoren kukku-
lalle. Keskellä järvenpuo-
lisen jyrkän kallion
vierintä on Pakolaisen
luola, jossa Ruotsin
sodan aikana lie pako-
laisia asunut. Luolan
suu on sangen ahdas
ja mitt'ei mahdolloin al-
haasta nähdä. Itse mäki
on saanut nimensä kah-

desta 5 ä 6 sylvän syvästä
vuoren halkeamasta, jossa
jää ja lumi säilyy Elo-
kuuhun asti ja joita sen-
tähdän kutsutaan jääkai-
voiksi.

Paavinuskon aika.

Tätä aialta on huomau-
nut mitään jäännöksiä
koko kihlakunnassa. Kaik-
ki vanhat esineet kirkoi-
sakin ovat 17 vuosisadalta,
mutta

Kreikkalaisesta aiasta

Itä-Suomessa ovat monas-
terit ja kalmitot.

Monastereja tai luostareita
on tässä pitäjässä
ollut kaksi, Kannansaari
ja Heinsema, jotka Kä-
kisalmen läänin maan-

kirjoissa vuosilta 1589-1593
mainitaan autiaina.

Kannansaari. Noin 2 virstan
paikoilla Kurkijoen kirkol-
ta on Kannansaari, jonka
keskelle on jätetty kyntä-
mätön paikka, josta toinen
osa sanotaan kirkkomä-
ski ja toinen kirkkomaak-
si. Petoa kyntäessä on
löydetty tiiliä ja ihmishii-
tä. Käiltä paikoilta on
löydetty myöskin risti jo-
ta kreikkalaiset kantavat
kaulassa. Monasterista
tai kirkosta ei ole mitään
jäännöstä jäljellä. Saaren
luoteisessa päässä on kak-

—
Kätes. Theodor Schwandt, Kansantarija
Laatokan luoteis-rannikolta. I. 8.

si kalliota, joitten välissä on Laiturilaks ja Laiturikalio. Saaren rannasta salmen poikki mannermaalle sanotaan olleen silta. Sekä saaren että mannermaan rannalla näkyykkin kiviä, joita seipäällä voituntea ulompana rannoista. Monasterin häviöstä kertoo kansan taru: kun suuri sota tuli näille maille, upotettiin monasterin kellot Läävämäettä saaren rannalla mereen ja kuumella keivosella vedettiin aartest. Satulakivelle salmen toiselle puolelle, jonka juurelle upotettiin.

Heinämä eli Heinäemän

saari, on noin 16 virstaa. Turvun hovista ulapalla Laatokalla. Sinne en ollut tilaisuudessa päästä silloisten koviin tuulien tähden, mutta kertomusten mukaan on siellä vielä katterva puuristi, joka osittain paikan pyhyyttä, veden alle painunut laiturimonasterilahdessa ja kivirainoita monessa paikassa.

Kalmistoja joita väliin sanotaan kuusikoiksi on tässä pitäjässä useita. Lapinlahden kylässä, Ryhmälahden rannalla on ruopien muodostamassa laaksossa kunnis pieni kuusikko, jossa löytyy jäännökset kreikkalaisesta rukous-

huoneesta. Siinä on myös-
kin hautausmaa, joka si-
ole vanha, sillä viimei-
seksi on siihen haudattu
noin 20 vuotta sitten.

Otsanlahden kylässä Kyl-
läisen myllyn luona on
joen rannassa kallion
kylkeen hakattu ura, jo-
ka suuntaa joen poikki.
Tämän uran kohdalla
sanotaan joessa olevan
hirsistä rakennettu kirs-
tu, jonka päälle on pan-
tu suuria kiviä, jotka
myös rannalta näky-
vät. Korkean veden täh-
den ja ruukin puutteessa
on päässyt tätä lähem-
min tutkimaan. Taru
kertoo että lähellä ran-

taa olevalla kummulla
aikoinaan on ollut kreik-
kalainen kirkko ja kalnis-
to, josta on löydetty ihmi-
sen pääkalloja ja sääri-
luita, ja tämän kirkon
kallaudet olisivat tuossa
jokseen upotetussa kirstus-
sa. Tätä kirstua oli jo
eräänä kesänä eräät hen-
kilöt koittaneet saada y-
lös, mutta kun olivat va-
rustetut liian vähällä voi-
malla ja huonoilla aseil-
la eivät mahtaneet suu-
rille kiville mitään, mut-
ta oikeissa oloissa vielä-
kin koittaa nostaa kirstu-
a ylös.

Saviojan kylässä tien-
haarassa, Jussilaisen ta-

lon (N° 4) huona on kal-
misto, jossa vieläkin
löytyy jäännöksiä puu-
risteistä. Samassa ky-
lässä on nimikään ju-
hana Matinpöika Kemp-
pisen talon (N° 6) huona,
pieni kumppu, jota san-
taan Kalmistomäeksi.
Milloin tähän on hau-
dattu, sitä ei muista
kukaan, mutta perun-
akuoppaa kaivassa
on siinä tullut esille
ihmisluita. Muutaman
kerran lapiolla otettu-
ani tuli esille koko ih-
misluuranko paitsi pää,
joka luultavasti peruna-
kuoppaa kaivassa oli
heitetty sivulle. Ruu-

mis oli asetettu pää poh-
joiseen ja jalat etelään,
hiekassa näkyi myös
musta juova joka oli
jäännös ruumiin ar-
kusta.

Mikrilän kylässä, Ant-
ti Parikan talon (N° 6) hu-
na sekä pohjois että etelä-
puolella on kyntäessä
tullut ihmisluita näky-
viin. Nurni eteläpuolel-
la nimitetään Ruusikoh-
si, vaikka siinä ei löy-
dy ainoatakaan kuesta,
mutta noin 60 vuotta
sitten sanottiin siinä
olleen kaksi hyvin suur-
ta kuesta.

Aromäen kylässä, Kai-
kon talon maalta, on

hiekkaa ottassa löydetty ihmisluita.

Raholan kylässä tien varrella on hiekkaa ottassa löydetty ihmisluita sekä eräitä pukkoteriä ja keihäänkärkiä.

Taitisi näitä hautausmaita, joissa itse olen käynyt, kerrottin niistä olevan monessa muusakin paikassa. Näyttää siltä kuin olisi joka kylällä, jossa asuu kreikanuskoisia ollut oma kalmistonsa. Ne ovat mel-

^xKatso: Theodor Schwindt, Kansantaruja Laatokan luoteis-rannikolta. I 11.

kein aina mäillä ja ihanilla paikoilla.

Uudempi aika.

Kirkon arkistossa sanoi kirkkoherra ei huomannut mitään erityistä huomiota otettavaa. Vanha kirkko, joka oli rakennettu vuonna 1768, josta aiasta myös kirkon arkisto on, purettiin maahan vuonna 1878. Uudessa kirkossa on kaksi pienempää kelloa, joissa on seuraava kirjoitus: ME FECIT GERH: MEYER HOLMIAE CROONOBORGIS KIRCHLOCKE A. 1731, sekä säilytetään moniaita vanhoja huonosti maalattuja tauluja ja puusta tehty suurenlainen Kris-

tukseen kuva ristillä.

Aautustarinoita. Mikrilän kylässä, Vehviläisen talossa, kertoi eräs vanhus, oli entiseen aikaan asunut muuan venäläinen, jonka nimi nyt on unohtunut.

Hän lähti sotaa pakoon Turjan kaupunkiin, jonne hänellä kyhdissä oli renkinsä Martti Vehviläinen.

Martin herättyään lähtöpäivä aamuna sanoi venäläinen hänelle: Martti, Martti, kauan makasit, seitsemällä hevosella vietiin rahat lähimmäiseen suohon, helppo olisi sinun ollut elää, mutta voit sa sentään toimeen tulla: pellosa on kylvösiemen,

ken sen löytää, sen olkoon kontu. Kun Martti tuli kotia kyhdistä oli jo toinen psetta kyntämässä. Hänelle kertoi Martti siemenestä ja selitti sen tarkoituksen, jonka perästä molemmat alkoivat etsiä.

Martti löysi siemenen, meni tupaan ja työnsi asukkaat ikkunasta ulos jäädensä siten talon asukkaaksi. Yielä kertoo taru, että talon vanhalla isännällä oli paja, josta työkalut haudattiin erään lähellä taloa olevaan psetoon. Sieltä olisi löydetty pihtit ja vähän ennen minun talossa käytäni oli vanhan rii-

hen sijalta löydetty suuri raudan palanen, joka näytti rikkinäiseltä alusimelta.

Loytöjä. Loydöt ovat suurimmaksi osaksi kivikaluja, joita kansalla on ollut hyvinkin paljon, mutta osaksi jo antaneet niistä muille kerääjille, joita näissä pitäjissä sanottiin useampia käynsen, osaksi lasten kautta hukunseet ja osaksi säilyttävät niitä omna tuottavina esineinä. Myöskin raski ja rautaesineita on löydetty, mutta niistä on tehty muita esineitä. Rakoja on myöskin löydetty

erittäinkin venäjän rahaa. Kivikalut olen saanut seuraavista paikoista:

N° 1 Stromäen kylästä. Reikä oli löytäessä ainoastaan puolen väliin, mutta sittemmin kaverrettu lävitse. N° 2, 3, 4 ja 5 Lepposmäen kylästä. N° 2 olisi ukkosilmassa mukana pudonneet taivaasta antajan isän tai isoisän, su muista kummanko, rattaille. N° 6, 7 ja 8 Mikrilän kylästä.

Elisenvaaran kylässä oli pelloista löydetty kaksi tykin luotia, jotka olivat lähes kaksi tuumaa läpimitaten.

Jaakkiman pitäjä.

Jaakkiman tai Jaakim
vaaran nimeä on johdet-
tu, milloin Jaakko Tou-
tuksen nimestä, milloin
ristimä nimestä Jaakim.^x

Takanuuden aika.

Harvin linnamäki eli
Lapinlinna Usippolan saa-
ren pohjoisrannalla on
korkea vuoren kukkula,
joka etenkin rannanpuolel-
ta, kuin myöskin eräistä
muista kohdista on aivan
jyrkkä. Kaltevammissa
paikoissa tuntuu selväs-
ti vallinjäänöksiä. Kallit,

^x Kats. J. I. Niitä nähtiä Itä
Suomesta II. S. 42.

jotka ovat suurista ja pie-
nistä kivistä sanotaan lap-
palaisten tekemiksi.

Miklin linnamäellä, jossa
on itse käynyt, on Theodor
Schwindtin mukaan selvät
vallinjäänökset. Ruotsin
sodan aikana sanotaan ol-
leen kova tappelu Kirkko-
lammin ja joen ympäril-
lä ja ammuttiin silloin
sekä joutsilla että pyssyillä.^x
Linnamäkiä on vielä tien-
varrella, joka vie Miklistä
Miinalampi, Rukolan kylässä
Küslahden rannalla ja Ku-
molan kylässä.

^x Kats. Theodor Schwindt, Kansan-
taruja Saatokan luoteisran-
nikolta. S. 5.

Torolan kylässä kertoi eräs nuorukainen Torolan saaren itäisellä rannalla nähdyn suikulaiseen kivirau-
nion, joka oli noin 10 syl-
tä pitkä, 4 syltä leveä
ja kyynärän korkea; reu-
nakivet ladotut vaan kes-
kellä olivat kivet hullin
mallin. Loudettuamme
noin 6 virstaa ja astuttu-
amme noin 2 virstaa saa-
ren halki myrskyssä ja
sade ilmassa ei oppaani
löytäneykään mainittua
kiviläjäää.

Kreikkalainen aika.

Kreikkalaisia kalmistoja
on tässä pitäjässä mittei
joka kylässä, vieläpä toi-

sissa kylissä useampiakin.
Tervajärven kylässä A. Nu-
karisen maatta (N° 9) on
tiestä tehdessä löydetty ih-
misluita. Tässä kerrottiin
olleen tappotanner.

Kuuktervon kylässä Antti
Nukarisen talon (N° 16) luo-
na on hiekka kennäs ni-
mettä Taavalin vaara,
jossa kerrotaan olleen
kreikkalainen kirkko
sekä että kirkonkellot o-
lisivat sodan aikana upo-
tetut Perttalampeen. Ken-
näällä löytyy useampia
kuoppia, joita sanottiin
vanhoiksi hautain sijoiksi.
Kaivassani näitä kuoppia
ei tullut mitään esille.
Kumolan kylässä, Yhalan-

joen vasemmalla rannalla $\frac{1}{2}$ virstaa joen suusta on korkea mäki, jonka keskellä kauniissa kuusikossa on jäännökset sässynästä sekä kalmito, jota vielä käytetään. Joen toisella puolella sanottiin myöskin olleen kalmito.

Harvian kylässä, Osipovlan saaren itäisellä rannalla noin $\frac{1}{3}$ virstan ennen mainitusta linnanmäestä on pieni kuusikko, kreikkalainen kalmito, sekä jäännökset sässynästä.

Torolan kylässä on useampia kalmitoja. Antti Riston maalta (N° 7) on peruna

kuoppaa kaivassa tullut esille ihmisluita. Eräs nainen kertoi samassa paikassa nuoruudessaan nähneensä riitepuut. — H. Haakasen ^{nan} talon (N° 29) luona, Mullikkarannalla on perunakuoppaa kaivassa löydetty neljän ihmisen luut. Yhden kaulansijalla oli helmiwyö. Helmit olivat purrut ruukkeseen, jonka ruoste oli niin syönyt että katkesi. Helmit heitettiin luitten sekaan. Torolan saaren pohjoisrannalla on löydetty ihmisluita. Tässä paikassa kerrotaan myöskin olleen kirkko. Eräs nainen kertoi siinä nuoruudessaan nähneen monia riitejä. Toinen kalmito ker-

rottiin olevan salmen rannalla eteläänpäin.

Miklin kylässä, Miklin joen vasemmalla rannalla on kuusikko, jossa on kreikkalainen kalasto, jota vielä käytetään. Täsynästä on vain astaan jäännöksiä jäljellä.

Metsämiklin kylässä Taneli Uimonen talon (N° 14) huona on korkea mäki jonka rinteestä viime syksynä löytyi ihmisluuranko. Tarun mukaan olisi näillä paikoilla olleet kreikkalainen kirkko sekä pappila. Juhana Tiiaisen maalla sanotaan myöskin olleen kalasto.

Paijärven kylässä, Pekko Yaaticen maalla (N° 3) tien varrella on kalasto, siitä

on hiekkaa ottaessa tullut ihmisluita näkyviin. Tässä olii muka myöskin nähty aarteen palavan.

Lahdenpohjan kylässä kesti-kiivarin talon yläpuolella sanotaan olleen kreikkalainen kirkko ja kesti-kiivarin talon pihalla kalasto.

Tijärven kylässä, Mikko Tiiaisen maalla (N° 6) on pellolla pieni kumpu. Tietoa kyntäessä on kummun juurella nousut pääkallaja.

Samassa kylässä, Kontionimellä sanotaan olleen kreikkalainen kirkko. Eräs mies kertoi että hänen isoisänsä oli hyvin hyvästi nähnyt kirkon sijan. Taru kertoo että kirkon kellot pitäisivät

olla jossa kussa paikassa
samalla nimellä.

Uudempi aika.

Kirkon arkistossa on aino-
astaan kuulutuksia vuodella
1716. Kirkon kalustossa säily-
tetään koko joukko puuma-
lauksia, joitten joukossa Toht.
M. Lutheruksen rintakuva, se-
kä repaleet suuremman huo-
nosti maalatuista taaleista ku-
vaava viimeistä tuomiota. Ni-
meä tai vuosilukua ei ole.

Kaksi vanhaa alttarivaatetta,
toinen punaisesta verasta,
vuodelta 1693, toinen sinisestä
silkistä hopea ja kulta om-
peluksella. Kaksi pienempää
kirkonkelloa vuosilta 1682 ja 1689.

Loytöjä. Löydöistä en on-

nistunut saamaan kuin kak-
si kivitattua N° 9 ja 10, jotka
molemmat ovat Torolan kylästä.

Parikkalan pitäjä.

Parikkala.

Pitäjän nimi oli ennen
Jouhio, mutta kutsuttiin
välimiten Koiteanlahdeksi.
Kun sitten uusi kirkko ra-
kennettiin talonpoika Pari-
kan niitylle, ruvettiin seu-
rakuntaa kutsumaan Parik-
kalaksi.*

Kreikkalainen aika.

Angilän kylässä, Terävän
talon (N° 3) luona on pieni
hiekkakumpu, jota nimi-
tetään Kalmaharjiksi. Siitä

* Kats. M. Ahlander, Herdamin-
nen II. S. 126.

on löydetty ihmisluita sekä sanotaan siinä olleen kreikkalainen kalmisto.

Kivijärven kylässä, Ter-
vosen talon (N° 3) luona
on hiekkakumpu, joka
ennen muodosti niemien,
mutta nyt on kuivalla
maalla. Sitä kutsutaan
Ujan niemeksi, sillä vii-
meinen, joka siihen haudat-
tiin, oli Uja nimeltään.
Myöskin kerrotaan, että si-
hen olisi viimeiseksi hau-
dattu mustalaisia, jaista
Kinni, Kanni ja hullu
Heikki olivat viimeiset.
Kummalla kerrottiin ol-
leen kirkon sekä että jäl-
jestä päin on löydetty kak-
si suurta rauta avainta

sekä suuri lukko, jotka nyt
ovat hävinneet. Muutaman
kerran lapiolla otettuani
tuli ihmisluuranko näky-
viin, jonka pää oli pohjoi-
seen ja jalat etelään.

Rautalahden kylässä, Ulli
Yliskan talon (N° 5) maalla
on korkeampi pjetto nimel-
tään Jorosen kalmisto pjetto,
(entisen isännän jälkeen). Si-
nä kerrotaan olleen kreikka-
lainen kalmisto. Pellosta on
löydetty ihmisluita, pieniä
vaskeja, sukulaisia ho-
pea että kuparirahoja, jot-
ka viime mainitut ovat lä-
hetetyt Helsinkiin.

Kinnarinniemen kylässä
Matti Loikkasen talon (N° 6)
luona on kalmisto nimi-

nen paikka, jossa noin 50-60 vuotta sitten olisi näkynyt kreikkalaisia ristinjäännöksiä. Tarun mukaan olisi siihen haudattu sotamiehiä. Läheisyydessä kerrotaan olleen liiri sekä harjoitus kenttä. Ennen on tätä kalmiota poljattu, niin esim. kerrotaan erään miehen, joka hakkaasi puuta kalmiosta, tulleen vai-vaiseksi.

Samassa kylässä, David Loikkosen talon (N° 19) luona on Poralin kalmioto. Noin 10 vuotta sitten sanotaan siinä kasvaneen katajikko, jota talon väki siuskaltanut raataa, vaan eräs mies, joka palkkseen

sai pullon viinaa ja ensimmäisen vuoden kylvön. Läheisyydessä kerrotaan olleen kirkko, jossa pappi Hiitolasta kävi joka kolmas sunnuntai saarnaamassa.

Saaren kylässä, Pekka Tiiaisen talon (N° 14) maalla, on kreikkalainen kalmioto, jossa vielä on ristinjäännöksiäkin.

Tyrjän kylässä, H. Hännisen maalla on niemi, jota sanotaan Tiakan niemeksi sekä läheisyydessä hiekkakumpu nimeltään Tiakan kumpi. Kummulla kerrotaan olleen kirkko, josta kivet ovat otetut läävän rakentamiseen. Kivet kuin myöskin kuopat kummulla osoit-

tavat haudan sijoja.

Joensuu kylässä, Matti Pukurin talon (N° 2) luona on ilmestynyt ihmisluita hiikkaa oltassa.

Rasvaniemen kylässä on tietä tehdessä ilmestynyt ihmisluita.

Tiviän kylässä, Matti Kaukarisen maalla (N° 2) on löydetty joitakuuta ihmisluita.

Poutalan kylässä, Heikki Poutasen pellolla on ollut kalmioto.

Koivunlahden kylässä, lähellä keuhkieraritaloa on kalmioto sekä jäännökset rukoushuoneesta.

Jouhion kylässä, Juhana Jääskeläisen talon luona lie ollut kalmioto, sillä peruna-

kuoppaa kaivaessa on löydetty ihmisluita.

Uudempi aika.

Nykyinen kirkko, jota ruvettiin rakentamaan vuonna 1813, on luultavasti kolmas, koska sitä entinen kirkko, joka ukon-tulen sytyttämänä paloi poroksi vuonna 1808, oli rakennettu 1771. Sitä vanhempi kirkko sanotaan olleen hyvin vanha. Yllä mainitussa tulipalossa paloivat myöskin kirkon paperit.*

Itämuistoja y. m. Tyrjän kylässä, Vilammen länsirannalla, on Kasarmikangas se-

* Kats. A. F. Pirén, Borgå. Skifts Matrikel, 1845. I. 245.

kä jäännökset kasarmista,
joista huomaa että rakennuk-
sia on ollut neljä sekä sisäl-
täneet useampia pienempiä
ja suurempia huoneita.

Kestikievari Simo Jonni ker-
toi, että hänen isänsä, muit-
ten miesten kanssa, osti kasar-
min ruunulta ja rakensi hir-
sistä itselleen huoneita sekä
myi hirsii muillekin. Ai-
kaa, milloin tämä tapah-
tui, en voinut saada selvälle.

Melkonien kylässä on mie-
mi, joka ennen Simpelejärven
laskua oli saari, nimeltään
Ruotin saari. Sinne olisi ruot-
salaiset kerran olleet pakoit-
tut venäläisiltä. Taiti ykei
ruotalainen soturi, joka sai
surmansa saarella ja hau-

dattiin sinne, uivat toiset man-
nermaahan.

Koivuanlahden kylässä on ku-
ja nimeltään Tokeron sola.

Tarun mukaan on siinä
ollut pieni kahakka talon-
poikain ja venäjien sotavä-
en välillä. Toisen tarun
mukaan olivat talonpojat
nostaneet kapinan Tokeron
solan seuduilla. Hiipurista
lähetetyt 100 miestä venä-
jän sotaväkeä tapasivat
talonpojat ~~salissa~~. Talon-10/a
pojat, jotka olivat varus-
tetut nujilla, joutuivat
tappioon. Ne, jotka pääsi-
vät pakoön, viekotettiin
pappilaan, jossa huvattiin
papiin antavan anteski
rikoksen, mutta pappilaan

tuttuansa vangittiin joka
missä. Näillä tienoilla sa-
nottiin ennen löytynseen
moniaita tykin luotia.

Stovin puoli virottaa kes-
tikivariitalosta itäänpäin
on mäki, jota nykyään
kutsutaan. Ylovaaraksi,
mutta ennen on sitä sa-
nottu Murhamäeksi. Muu-
an sukko kertoi että Mur-
hamäellä oli tapettu en-
nen tappelua Tokeron so-
lassa.

Löytöjä. Taitoi kivikaluja
on tässä pitäjässä löydet-
ty monesti rahoja, eten-
kin ruotsin ja venäjän
rahoja, joksenkin sanoil-
ta aivoilta joilloin maa

on ollut. Ruotsin tai Venäjän.
Rahoista on osa "lähetetty
stemmäksi, kenties Helsinkiin"
kertoi eräs nainen.

Kuparirahoista on tehty kupa-
riastioita, hopearahoista pii-
pun heloja j. n. e.

Kivikalut olen saanut seu-
raavista paikoista:

N° 11 Koitsenlahden kyläs-
tä. Nrot 12 ja 13 Tivian kyläs-
tä. Nrot 14 ja 15 Kangaskylästä.
Ylioppilas Hannikainen jät-
ti ne minulle Muinaismuis-
to Yhdistykselle jätettäväksi.

N° 16 Järvenpään kylästä.
Nrot 17, 18 ja 19 Timmarinniemen
kylästä. N° 20 Kaukolan ky-
lästä. N° 21 Joensuuun kylästä.

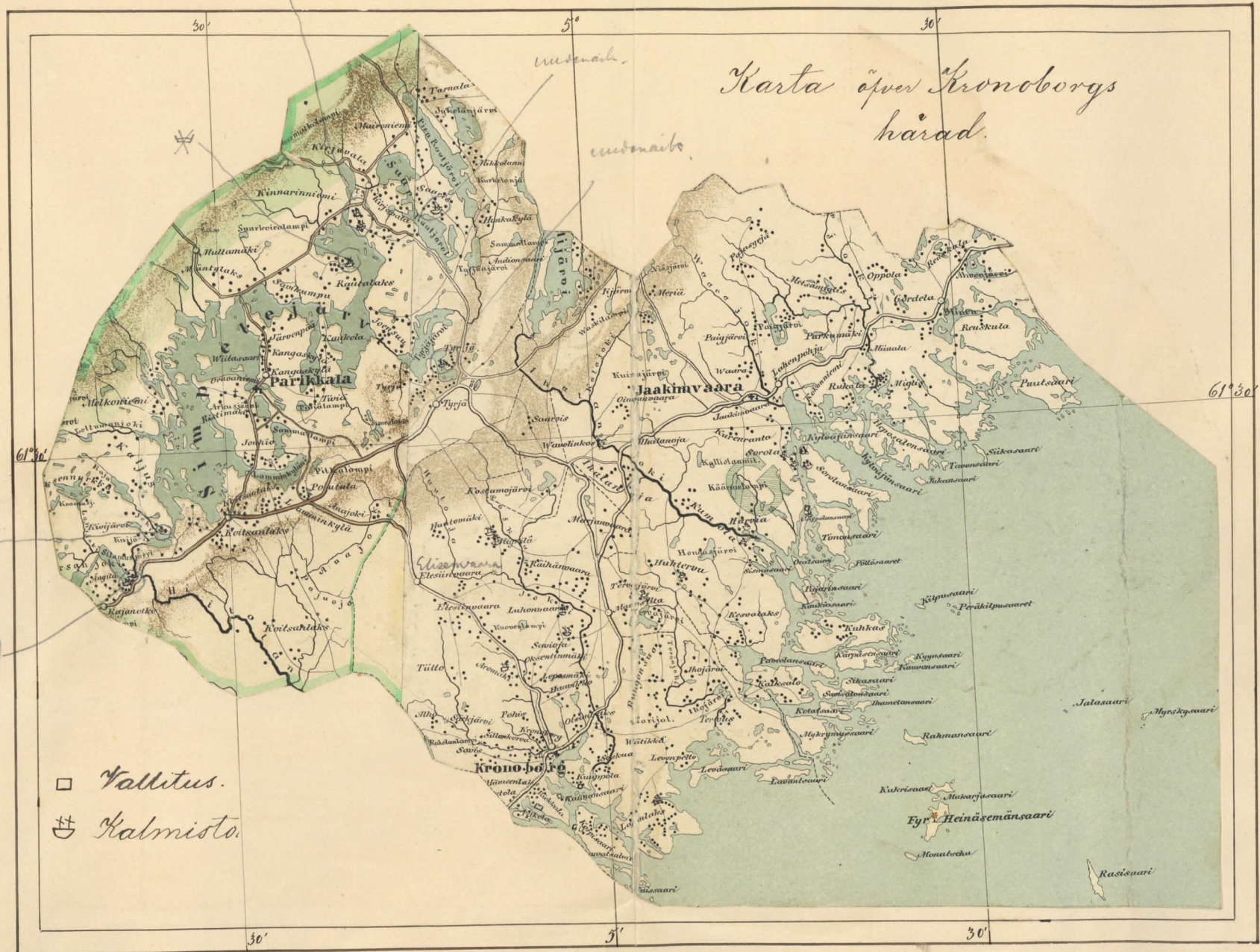
Koko kihlakunnan, etenkin Parikkalan salomaille tapaa vanhoja terrahautoja ja raudan sulaluspaiikkoja, mutta niin maatu-neita ettei niistä juuri voi saada minkäänlais-ta selvää. Parikkalassa kutsutaan niitä "mustain miesten haudoiksi" sekä terra meteliläisten hau-doiksi.

Rautalahden kylässä ohin tilaisuudessa nähdä tuol-laisen haudan sisustan. Siellä, näet, oli terrahau-ta tehty perunakuopaksi. Se oli ollut hyvin maatu-nut, mutta kaivassa oli tullut esille puusilta, jonka keskellä oli ympy-

rä reikä, josta terra oli juokseut ympyräiseen sa-vianneseen, josta terra sitten nitettiin pois pitkin saviuojaa. Annme oli niin kova ettei sen pohjaa saatu rikki, vaan on vie-läkin kuopan pohjana. Annmeen läpimittaa oli 8 jalkaa ja korkeus 5 jal-kaa sekä vettä ja hiil-tä täynnä.

Uudenahven

Karta öfver Kronoborgs härad.

□ Vallitus.
 ☩ Kalmisto.

61° 30'

uudmaik Kalmisto